

УДК (477)(043.3)

Н. М. Коляда

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки,
соціальної роботи та історії педагогіки
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

**З ІСТОРІЇ ПЕРШИХ ПІОНЕРСЬКИХ ЗЛЬОТІВ У КОНТЕКСТІ
РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА СВІТОВОГО ДИТЯЧОГО РУХУ
(кінець 20-х – початок 30-х років ХХ ст.)**

Процеси розбудови української держави спричинили кардинальні зміни у політичному, соціально-економічному та культурному житті суспільства. Зміни торкнулися і дитячих організацій та об'єднань – структур дитячого руху як об'єкта і суб'єкта суспільних перетворень: на зміну політичним цілям прийшли моральні орієнтири; масовість перестала бути обов'язковою; простір діяльності організацій розширився за межі освітніх установ; на зміну єдиній піонерській організації прийшли різні за напрямками діяльності, цілями, структурою, матеріальною базою, історією та традиціями дитячі організації як соціальні інститути позаформального виховання, що знаходять своє місце у соціально-політичній системі суспільства (проект Концепції дитячого руху в Україні, 2006 р.).

Істинне новаторство у будь-якій справі, особливо у такій складній, як виховання, можливе лише на міцному науковому фундаменті, за умови критичного використання досвіду минулого, ознайомлення з яким убезпечує від зайвих захоплень та помилок, від відкриття давно відкритого, натомість забезпечує його прогностичність. Тому питання про наявність чи відсутність традицій дитячого руху в Україні є питанням про його статус як суб'єкта історичного творення. Як і будь-яке соціальне явище, у своєму розвитку він

зазнавав трансформацій, переживав часи піднесення і занепаду. У контексті зазначеного набуває актуальності вивчення й аналіз розвитку дитячого руху в Україні від початку ХХ ст. до середини 30-х років ХХ ст. як нового засобу цільового соціального виховання підростаючого покоління, різнопланового соціально-педагогічного явища, основними ознаками якого були самодіяльність, певною мірою самоорганізованість і громадськість.

Історія розвитку дитячого руху в Україні означена доробком кількох генерацій визначних вітчизняних педагогів, громадських та культурно-освітніх діячів. Однак, історіографічний аналіз джерел з даної проблеми свідчить про те, що на сьогодні відсутнє як цілісне дослідження вітчизняної піонерії, так і висвітлення окремих яскравих сторінок в її історії, серед яких – перші піонерські зльоти кінця 20-х – початку 30-х років ХХ ст., що і стало предметом нашого вивчення.

Мета статті полягає у висвітленні історії проведення перших піонерських зльотів у контексті розвитку вітчизняного та світового дитячого руху кінця 20-х – початку 30-х років ХХ ст.

Аналіз тогочасної піонерської практики дав змогу дійти висновку, що ключовим моментом у діяльності вітчизняної піонерії досліджуваного періоду стала підвищена соціальна активність дітей, що знаходила вияв, насамперед, у суспільно корисній діяльності, що відповідало „лінії партії” в конкретних суспільно-політичних та соціально-економічних умовах. Основне завдання діяльності української піонерії визначалося як участь у соціалістичній розбудові країни. Без активної участі піонерів не проходила жодна політична подія. Діти боролися з безпритульністю, активно брали участь в організації виборів до Рад, у посівних кампаніях, боролися за колективізацію, збирали підписи під протестами радянських дітей проти „провокації світової буржуазії”, навчали неписьменних.

Окрему сторінку у піонерському літописі займають масові форми прояву дитячої соціальної активності. Серед яких – зльоти всесоюзного,

всеукраїнського та регіонального рівня.

Перед I Всесоюзним зльотом було проведено окружні, губернські і республіканські піонерські зльоти з переглядом підсумків роботи піонерської організації у так званих живих формах – у технічних гуртках, майстернях [14].

Як свідчать документальні дані, активна підготовка до Республіканського та Всесоюзного зльотів піонерів розпочалася на початку 1929 р. Зокрема, саме на цей період припадає значне збільшення кількості дитячих періодичних видань в Україні: почали виходити газета „Київський піонер”, журнали „Знання та праця” (для юних техніків та натуралістів) і „Тук-тук” (для малюків), а також газети і журнали болгарською, грецькою, єврейською, німецькою та польською мовами [18, с. 293] та ін.

I Всеукраїнському зльоту піонерів передувала серйозна підготовча робота: 13 липня 1929 р. Президія Всеукраїнського Центрального Виконавчого комітету затвердила Урядовий Комітет сприяння Всеукраїнському зльоту піонерів на чолі з головою Ради Народних Комісарів УСРР В. Чубарем; серпень 1929 р. – в Харкові відкрилася виставка творчості дітей Радянської України; 8 серпня 1929 р. (в переддень зльоту) в Центральному піонерському клубі Харкова відбулися збори „неорганізованих малих трударів” (чистильників взуття, няньок, продавців газет, цигарок, цукерок), від яких було обрано 5 делегатів на Всеукраїнський зліт. До Всеукраїнського та регіональних штабів з підготовки зльоту увійшли представники Бюро Комуністичного дитячого руху, Наркомосу та різних громадських організацій. У підготовці до зльоту брали участь представники найширших кіл громадськості: робітники й селяни, комуністи й комсомольці, представники профспілок та інших державних і громадських організацій [5, с. 167; 18, с. 294].

Із закликом взяти активну участь у підготовчій роботі до піонерів звернувся ЦК КП(б)У („Першому Всеукраїнському піонерзльотіві”, 9 серпня 1929 р.) [18, с. 164–165] та ЦК ВЛКСМ („Відозва ЦК ВЛКСМ до I Всесоюзного зльоту юних піонерів”, 17 серпня 1929 р.) [3, с. 58–59]. Крім цього, Республіканському зльоту піонерів передували регіональні – районні (між 10–20

червня 1929 р.) та окружні (між 1–10 липня 1929 р.). Вони мали підсумувати результати всієї різноманітної роботи піонерської роботи, а саме: виявити і узагальнити напрацьований досвід як надбання усієї громадськості (як „дитячої”, піонерської, так і „дорослої”), що, за задумом, має сприяти подальшому розвитку піонерської організації; звернути увагу партійних, професійних та інших структур на задоволення і підтримання інтересів та запитів їхнього авангарду – піонерії.

Так, сучасники згадують, що окружний піонерський зліт піонерів Київщини відбувся влітку 1929 р. Йому передувала окружна партійна нарада, на якій було обговорено заходи, спрямовані на поліпшення виховної роботи з дітьми. Напередодні зльоту працівники журналу „Більшовиченята” випустили одноденну газету „На зліт”, яка розповідала про справи піонерів Київщини. Зліт, що проходив у Палаці праці (по вул. Володимирській), тривав кілька днів. Його учасниками (всього 1 250 осіб) були представники кращих піонерських загонів Києва та районів Київської округи, дитячих будинків і сільських піонерських організацій, а також гості – піонери з Харкова, Донбасу, Курська. Під час урочистого відкриття делегатів зльоту привітали керівники Київського окружного КП(б)У, Київського окружного КСМУ, а також представники комуністичних партій Південної Африки і Канади. Символічним став подарунок від піонерів Закарпаття – Червоний прапор. Під час секційних засідань обговорювалося чимало актуальних питань піонерського життя, звучали виступи та звіти піонерів про проведену роботу [7, с. 110–111]. За словами очевидців, „...повертались учасники окружного піонерського зльоту додому окрилені, піднесені, відрядивши кращих своїх товаришів до Харкова – на Всеукраїнський зліт піонерів” [7, с. 111].

Напередодні I Всеукраїнського зльоту піонерів у деяких містах (Харків, Дніпропетровськ та ін.) відбулися і місцеві конференції (районні, міські, сільські, робітничі). Регіональні зльоти, конференції, які стали масовою формою участі дітей в обговоренні актуальних питань піонерської роботи та привернення уваги громадськості до потреб дітей, перетворилися на широку

масово-політичну кампанію, у проведенні якої брали участь представники усієї громадськості України [2].

Уся ця грандіозна широкомасштабна підготовча робота знайшла своє завершення і яскраве втілення у *I Всеукраїнському зльоті піонерів* (Харків, 9–15 серпня 1929 р.) – першому широкому показі результатів діяльності піонерської організації України за 7 років її існування. Зліт перетворився на велике всенародне свято, на яке з усіх кінців республіки з'їхалися юні піонери-делегати.

Відкриття I Всеукраїнського зльоту піонерів відбулося 9 серпня 1929 р. о 17 годині в театрі імені Т. Шевченка. Делегатами зльоту стали 1 300 піонерів, почесні гості (народний комісар освіти УСРР М. Скрипник, секретар ЦК ЛКСМУ О. Бойченко), а також посланці братніх республік і зарубіжних країн, робітники харківських заводів, воїни Червоної Армії та ін. З привітанням до делегатів зльоту, а в їх особі – півмільйонної піонерії України – звернувся секретар ЦК КП(б)У Г. Петровський [5, с. 164–167, 326].

До порядку денного республіканського зльоту піонерії входили такі заходи: „1. Відкриття зльоту. 2. Екскурсія по місту. 3. Робота секцій. 4. Урочисті зустрічі, вечори. 5. Закриття зльоту. 6. Піонерська конференція” [5, с. 169; 17]. У розпорядження делегатів-піонерів було віддано всі будинки, веранди, альтанки профспілкового саду по вул. Сумській (згодом – міський парк культури і відпочинку імені Т. Шевченка). Робота проходила за такими секціями: „Похід за урожай”; „П'ятирічний план розвитку промисловості УСРР”; „Культурне будівництво”; „Оздоровлення дітей”; „Оборона СРСР і діти”; „Інтернаціональне виховання”; „Охорона прав і праці дітей”; „Організаційні питання піонерської роботи”. Сучасники, делегати зльоту пізніше згадували: „В одній секції обговорювалися злободенні питання життя трудової школи, в другій – можливості нашої участі у виконанні планів першої п'ятирічки, в третій – проблеми сиріт і батрачат, у четвертій – заходи оздоровлення дітей, у п'ятій – шляхи посилення боротьби з релігійним

дурманом...” [5, с. 169].

Окрім участі в роботі секцій, делегати зльоту взяли участь у цікавих екскурсіях (по місту, до музеїв, на заводи), великій спартакіаді, що демонструвала досягнення піонерів у спорті, засіданнях робітничих клубів (обговорення підсумків соціалістичного змагання піонерів), вечорі дитячої художньої самодіяльності, спеціальних мітингах у робітничих передмістях Харкова, параді-демонстрації учасників зльоту та інших заходах. Під час зльоту відбулася урочиста передача від імені I Всеукраїнського зльоту піонерів Червоному Повітряному Флоту літака „Діти Жовтня” – того самого літака, на будівництво якого „...по копійці збирали гроші піонери в усіх куточках республіки” [5, с. 168; 16, арк. 30; 20, арк. 16; 19, арк. 26].

Завершальним етапом республіканського піонерського зльоту стала *Всеукраїнська піонерська конференція* (14 серпня 1929 р.), на якій було прийнято рапорти Всесоюзному зльоту, лист учасників зльоту ЦК КП(б)У і ЦК ЛКСМУ та обрано делегатів на I Всесоюзний піонерський зліт.

Про величезну, грандіозну роботу свідчать документи зльоту, а також рапорт української піонерії: „Майбутнє належить нам! ...У боротьбі за нього діти не будуть пасивними свідками. У кожній великій справі є і наша доля. У кожному зіткненні старого з новим є і для нас бойове завдання. На кожному будівництві є і наші справи” [21, с. 5]. Далі наводився перелік конкретних справ, у яких піонери України брали активну участь (шляхом застосування чинного на той час „методу завдань”).

Цей рапорт був переданий українською делегацією I Всесоюзному піонерському зльоту, що проходив у Москві 18–23 серпня 1929 р. Його учасниками стали близько семи тисяч піонерів-делегатів, які представляли майже двомільйонну піонерію країни – делегації 6 республік, що входили до складу СРСР: Російської Федерації, України, Білорусії, Закавказької Федерації, Узбекистану і Туркменії. А також близько 50 000 гостей – юних і дорослих москвичів. На свято радянської піонерії завітали і гості з-за кордону –

70 представників братерських піонерських організацій з Німеччини, Англії, Франції, США, Монголії, Китаю [5, с. 170–171; 11, с. 4].

У дні зльоту в Москві в Андріївському залі Великого Кремлівського палацу проходила *I Всесоюзна конференція піонерів* (20–22 серпня 1929 р.). Після пленарного засідання відбулися засідання 12 секцій, на яких обговорювалися питання участі піонерів у п'ятирічці; підготовки до вступу до комсомольської організації; діяльності загальноосвітніх шкіл, піонерських організацій у національних республіках, областях, округах, районах і селищах; а також так звані внутрішньопіонерські питання (робота ради загону, ланки, піонерська атрибутика і т.п.) [5, с. 174; 15; 18, с. 294–295].

Делегатами I Всесоюзного зльоту піонерів було прийнято наказ до всіх піонерів і дітей Радянського Союзу, що закликав їх до боротьби за п'ятирічку і намітив конкретні завдання для дітей у цій галузі. За словами істориків, цей наказ став першою спробою узагальнення досвіду „повороту” піонерської організації від участі в окремих кампаніях до систематичної і повсякденної роботи в соціалістичному будівництві. В його основу лягли укладені на Всесоюзному зльоті угоди з державними і громадськими організаціями щодо виконання ряду конкретних завдань у галузі подальшого зростання і зміцнення піонерського руху. Піонерська організація узяла на себе зобов'язання, які було не тільки виконано, але й перевиконано: на 1929–1930 рр. зібрати 60 000 тонн утильсировини; поставити 75 000 радіоприймачів у села; досягнути стовідсоткового сортування насіння в колгоспах і господарствах батьків (відсортовано 60 000 тонн); зібрати 50 000 тонн золи; знищити польових шкідників у сільському господарстві на 2 600 тисяч карбованців; організувати 5 000 дитячих птахівницьких товариств; створити лісовий піонерський фонд у 75 мільйонів дерев; навчити 60 000 неграмотних (навчено 750 000 осіб); понизити другорічництво, заощадивши на цьому державі 40 мільйонів карбованців на рік; подвоїти піонерські ряди (виконано) та ін. [10, 101–102; 18, с. 294].

За словами сучасників, зльоти „... розвіяли обивательські тлумачення про піонерорганізацію, як про „маршувачів” та „барабанщиків”. Зльоти довели, що піонерорганізація – це величезна громадська сила [6, с. 4–6].

На виконання рішень Всесоюзного та Всеукраїнського зльотів піонерів було проведено цілий ряд заходів, що стали яскравими сторінками піонерського літопису та свідчать про те, що фактично діти включалися у продуктивну працю, у виробничі відносини „дорослого суспільства”. Проте, на думку сучасних дослідників, поряд із позитивними моментами, тут присутні і протилежні, негативні. Часто в роботі піонерської організації, громадсько-активної, самодіяльної, не забезпечувалося належним чином дотримання принципу охорони прав дітей. Так, велика кількість дітей до 14 років (близько 200 тисяч у кустарній промисловості і 300 тисяч у сільському господарстві!) працювала по 12–14 годин, зазнавали принижень (іноді їх навіть били, лаяли). Убезпечити від цього повинні були дорослі піонерські керівники, які скеровували енергію дітей на працю. Однак були випадки, коли партійним комітетам доводилося втручатися в ці справи, замінюючи безвідповідальних комсомольських і піонерських працівників, які не в змозі були належним чином забезпечувати роботу з дітьми [10, с. 102].

Окрему цікаву сторінку в піонерському літописі 20–30-х років ХХ ст. становлять *міжнародні зльоти та конференції піонерів*.

Своєрідними попередниками зібрань міжнародної піонерії стали всесвітні зльоти скаутів – „Джамборі”, перший з яких було проведено у 1920 р., а другий – 31 липня 1929 р. біля Ліверпуля (Велика Британія) на території відомого парку „Європарк”. Підготовка до другого Всесвітнього скаутського зльоту тривала більше 1,5 року (розпочато роботу було ще 14 жовтня 1927 р.) [13, с. 3–4].

До Великобританії з’їхалося близько 30 000 „розвідників”, з яких 15 000 становили місцеві скаути, а 15 000 – з Британських колоній. За даними міжнародної статистики, на цей час в усьому світі нараховувалося 1 290 136

„розвідників”, 254 884 вожатих, 41 776 „перелітних птахів” (скауты старші 17 років) та 174 401 „вовчентя”. Причому більше половини загальної кількості скаутів перебували у США [12; 23, с. 2–3].

На липень 1929 р. було заплановано проведення соціал-демократичних юнацьких днів у Відні (Австрія), в яких взяло участь близько 10 000 членів соціал-демократичної організації дітей, „Червоні соколи” [23, с. 2].

У дні проведення I Всесоюзного зльоту піонерів проходив *I Міжнародний зліт-конференція* світової піонерії (Москва, Колонна зала Будинку Рад, 23 серпня 1929 р.), в якій взяли участь 200 делегатів зльоту та 60 піонерів зарубіжних країн [18, с. 294–295; 22]. Трохи згодом у Москві відкрилася *IV Міжнародна конференція вожатих комуністичних дитячих спілок*, скликана з ініціативи Виконавчого Комітету Комуністичного Інтернаціоналу Молоді (КІМу). За словами сучасників, це „...була справжня ділова нарада, на яку зібралися відповідальні керівники наших піонерських організацій” [8, с. 22], у тому числі зарубіжних країн (навіть Америки та Китаю). „Добрим доповненням до конференції” стала тижнева школа, під час якої у різних секціях обговорювалися актуальні питання розвитку дитячого руху в різних країнах світу [9, с. 22–24].

Проведення *II Всесвітнього зльоту піонерів* за участю 20 000 делегатів з різних країн світу за рішенням КІМу було заплановане на 23–28 липня 1930 р. у німецькому місті Галле. Піонерія всього світу проводила активну підготовку до зльоту: підсумовували результати, проводили агітаційну роботу, випускали різні матеріали про зліт, зміцнювали інтернаціональні зв'язки, готували рапорти і подарунки зльотові. Вибори делегатів зльоту відбулися у травні 1930 р. під час Міжнародного дитячого тижня [1, с. 205; 11, с. 7, 66; 18, с. 296].

Усі загони, окружні, районні та республіканські організації „передавали естафету” – звіти про виконану роботу, що увійшли до рапорту радянської піонерії. Проте не лише делегати Міжнародного піонерського зльоту (21 особа), але й усі радянські піонери планували взяти в ньому активну участь, а саме: 22

липня 1930 р. (день відкриття зльоту) мали відбутися урочисті збори піонерів, „неорганізованих дітей” та селян (переклик про виконання наказів Всеукраїнського та Всесоюзного зльотів, бесіди про зліт, художні виступи, фізкультурні ігри); 25 липня 1930 р. – Всесоюзний трудовий день (робота піонерських загонів у місті і в селі, громадсько-корисна робота, допомога у проведенні загального навчання і т.п.); 27 липня 1930 р. (день закриття зльоту) – демонстрації під гаслом „Зміцнюйте фронт інтернаціональної пролетарської солідарності трьох поколінь світової революції!” [11, с. 67–68].

Проте німецький уряд з „санітарних міркувань” заборонив делегатам міжнародного піонерського зльоту в'їзд до Галле. На думку сучасників, „...насправді капіталісти боялися лише однієї „інфекції” – комуністичної...” [1, с. 205].

II Міжнародний зліт піонерів все ж таки відбувся, проте не в Галле, а у столиці Німеччини – Берліні з 23 по 25 липня 1930 р. (в деяких джерелах – 27 липня [18, с. 296]). Делегації СРСР і УСРР в тому числі так і не вдалося стати його учасниками – німецький уряд не дозволив приїзд до Берліна піонерам Радянського Союзу. Заборона викликала хвилю протестів по всьому світу. Вже 18 серпня 1930 р. до Харкова прибули 13 делегатів II Всесвітнього піонерського зльоту – юні піонери Америки, Великобританії та Бельгії [18, с. 296].

На знак протесту, відкриваючи зліт, представник КІМу В. Пік запропонував надіслати вітання дітям СРСР, а всю радянську делегацію обрати до президії зльоту. Від імені Комуністичної партії Німеччини він звернувся до делегатів зльоту з такою промовою: „Ганьба німецьким правителям, які заборонили в'їзд на зліт дітям Радянського Союзу. Їх немає в цьому залі, але крізь усі перепони до червоних кордонів долинає привіт зльоту і його клич: „Ми з вами!”” [1, с. 205; 11. с. 68].

В історії дитячого руху відбувалося ще немало піонерських конференцій та зльотів міжнародного рівня, зокрема: Друга конференція керівників Союзу „Юний Спартак Німеччини” [4, с. 18–23], Міжнародна конференція

революційних письменників, що відбулася 13 листопада 1930 р. у Харкові в Будинку літератури імені Василя Блакитного [1, с. 205] та ін.

У піонерському літописі ще цілий ряд різноманітних соціальних акцій, (традиційних для піонерської практики на всіх етапах розвитку дитячого руху), про що свідчать матеріали періодичних видань та архівні матеріали: міжнародні дитячі тижні, суспільно-політичні кампанії, агітаційно-масова робота з підготовки виборів до рад, агітації до піонерії, боротьба з неграмотністю („штурм неграмотності”), огляди, походи, тижні здоров'я тощо.

Усі ці види суспільно корисної діяльності піонерів з сучасного погляду є не чим іншим, як проявом дитячої активності – невід'ємної ознаки дитячого руху як соціально-педагогічного явища. І, насамперед, соціальної активності дітей, що виявлялася в участі сотень тисяч піонерів та жовтенят у суспільному житті. Піонерська організація на той час вже являла собою масову громадсько-політичну організацію дітей, що спрямовувала свою енергію на активну участь у житті країни і насамперед на поширення свого впливу на широкі маси дітей у школі шляхом переходу на „базу” школи – основної концептуальної лінії наступного етапу розвитку дитячого руху.

З-поміж перспектив подальших розвідок в означеному напрямі – історико-педагогічне дослідження різних аспектів розвитку дитячого руху як форми самоорганізації дитячої соціальної активності, спрямованої на соціалізацію, соціальне виховання, дитини, захист її прав, розвиток інтересів, реалізацію задумів.

Список використаних джерел

1. Біленко З. Я. Письменницький інтернаціонал / З. Я. Біленко // Піонерія України. 1917–1941 рр. : збірник / уклад. І. С. Вавілов. – К. : „Молодь”, 1979. – С. 204–208.

2. Вавілов Дещо з досвіду піонерзльоту харківщини / Вавілов // Дитячий рух. – 1929. – № 7. – С. 26–30.

3. Всесоюзная пионерская организация имени В. И. Ленина: документы и материалы / общая ред. А. В. Федуловой ; сост. В. Д. Шмитков. – 2-е изд.,

перераб. и доп. – М. : „Молодая Гвардия”, 1981. – 304 с.

4. Гернле Е. Політичне становище та завдання союзу „Юного Спартака” / Е. Гернле // Дитячий рух. – 1927. – № 2. – С. 18–23.

5. Грищенко А. П. Літо в червоному галстуці / А. П. Грищенко // Піонерія України. 1917–1941 рр. : збірник. – К. : Молодь, 1979. – С. 167–177.

6. Гугель С. Радянська суспільність та зльоти / С. Гугель // Дитячий рух. – 1929. – № 10–11. – С. 4–6.

7. Гурарій А. І. У пошуках / А. І. Гурарій // Піонерія України. 1917–1941 рр. : збірник. – К. : Молодь, 1979. – С. 121–125.

8. Дюшен В. Прогулянки та походи / В. Дюшен // Дитячий рух. – 1927. – № 5–6. – С. 26–29.

9. Ернст Боротьба за нове покоління / Ернст // Дитячий рух. – 1929. – № 8–9. – С. 22–24.

10. Кудинов В. А. Большие заботы маленьких граждан / В. А. Кудинов ; предисл. А. Я. Лейкина. – М. : Мол. Гвардия, 1990. – 238 с.

11. Куліченко В. (Лір В.). Міжнародний зліт пролетарських дітей / В. Куліченко (В. Лір). – Х. : Державне видавництво України, 1930. – 70 с.

12. Лір В. Навокло „Джамборі” / В. Лір // Дитячий рух. – 1929. – № 8–9. – С. 24–30; № 10–11. – С. 7–14.

13. Лісник „Джамборі” / Лісник // Дитячий рух. – 1929. – № 6. – С. 3–4.

14. Матеріали про роботу піонерської організації, проведення піонерських зльотів, екскурсій та підготовку керівників юних піонерів (обіжники, положення, тези доповідей, виставки й пропозиції) // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 166, оп. 1, спр. 8120, 87 арк.

15. Мироя пионерия : Первая Международная пионерская конференция. Август 1929 года. – М. – Л. : Молодая гвардия, 1929. – 99 с.

16. Об организации комитета содействия Всеукраинскому слёту пионеров. Выписка из протокола заседания ВУЦИКа // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 1, оп. 5, спр. 431, 86 арк.

17. Пам'ятка-довідник делегата : Першого всеукраїнського зльоту юних піонерів імені Леніна. 9–15 серпня 1929 р. – Х. : ДВУ, 1929.

18. Піонерія України. 1917–1941 рр. : збірник / уклад. І. С. Вавілов. – К. : „Молодь”, 1979. – 320 с.

19. Протокол засідання колегії Наркомосу УСРР про наслідки обстеження стану Херсонського ІНО комісією Наркомосу УСРР та організацію виставки до Всеукраїнського піонерського зльоту // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 166, оп. 9, спр. 61, 48 арк.

20. Протокол засідання президії ЦБ КДР та листування з Наркомосом РСФСР, ЦК КП(б)У та окружними інспектурами народної освіти про проведення зльоту юних піонерів, організацію літньої роботи в дитячих установах та роботу юних натуралістів // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 166, оп. 6, спр. 8127, 37 арк.

21. Рапорт піонерів України Всесоюзному піонерському зльотові // Дитячий рух. – 1929. – № 8–9. – С. 5–6.

22. Шавикін А. III Міжнародня конференція комдитгруп / А. Шавикін // Дитячий рух. – 1927. – № 5–6. – С. 5–7.

23. Штом Хельга Три зльоти / Хельга Штом // Дитячий рух. – 1929. – № 6. – С. 1–2.

Коляда Н. М. З історії перших піонерських зльотів у контексті розвитку вітчизняного та світового дитячого руху (кінець 20-х – початок 30-х років ХХ ст.).

У статті висвітлено історію проведення перших піонерських зльотів всесоюзного, всеукраїнського та регіонального рівнів. З'ясовано, що окремою сторінкою в історії дитячого руху стали масові форми вияву дитячої соціальної активності: I Всеукраїнський зліт піонерів (Харків, 9–15 серпня 1929 р.), I Всеукраїнська піонерська конференція (14 серпня 1929 р.), I Всесоюзний піонерський зліт (Москва, 18–23 серпня 1929 р.), I Всесоюзна піонерська конференція (Москва, 20 серпня 1929 р.). Цікаву сторінку в піонерському літописі 20–30-х років ХХ ст. становлять міжнародні зльоти та конференції

піонерів.

Ключові слова: піонерський зліт, піонерська конференція, піонерська організація, дитячий рух.

Коляда Н. Н. Из истории первых пионерских слетов в контексте развития отечественного и мирового детского движения (конец 20-х – начало 30-х годов XX в.).

В статье освещена история проведения первых пионерских слетов всесоюзного, всеукраинского и регионального уровней. Выяснено, что отдельной страницей в истории детского движения стали массовые формы проявления детской социальной активности: I Всеукраинский слет пионеров (Харьков, 9–15 августа 1929 г.) , Всеукраинская пионерская конференция (14 августа 1929 г.), I Всесоюзный пионерский слет (Москва, 18–23 августа 1929 г.) и Всесоюзная пионерская конференция (Москва, 20 августа 1929 г.). Интересную страницу в пионерской летописи 20–30-х годов составляют международные слеты и конференции пионеров.

Ключевые слова: пионерский слет, пионерская конференция, пионерская организация, детское движение.

Koliada N. N. History of the first pioneer gatherings in the context of local and international children's movement (late 20's – early 30 th century).

The article covers the history of the first pioneer gatherings Union, national and regional levels. It was found that a separate page in the history of children's movement in mass forms of display of children's social activities: A Ukrainian Pioneers rally (Kharkiv, 9-15 August 1929) and All- Pioneer Conference (14 August 1929), and the All-Union Pioneer rise (Moscow, 18-23 August 1929), and All-Union Pioneer conference (Moscow , August 20, 1929). An interesting chapter in the annals of Pioneer 20 and 30 years of the twentieth century make international gatherings and conferences pioneers.

Key words: pioneer takeoff, the Pioneer Conference, the Pioneer organization, children's movement.